

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

**« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI » NOMLI
ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN KONFERENSIYASI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING 2020 YIL 2-MART KUNGI «ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH YILI»DA AMALGA OSHIRISHGA OID DAVLAT DASTURI TO'G'RI SIDA»GI FARMONIDA KO'ZDA TUTILGAN VAZIFALARNI IJROSINI TA'MINLASH MAQSADIDA «INNOVATIVE WORLD» MCHJ TOMONIDAN TA'SIS ETILGAN «ORIENTAL JOURNAL ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY JOURNAL (OJAMR)» ILMIY-USLUBIY JURNALINING (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI ADMINISTRATSIYASI HUZURIDAGI AXBOROT VA OMMAVIY KOMMUNIKASIYALARNI RIVOJLANTIRISH AGENTLIGINING 138572-SONLI GUVOHNOMA HAMDA ISSN 3030-3079) "ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI" NOMLI ILMIY, MASOFAVIY RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ONLINE KONFERENSIYASINI E'LON QILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMI ZENODO, OPEN AIRE, OPEN ACCESS VA INTERNET ARCHIVE BAZALARIDA INDEKSLANADI. KONFERENSIYA TO'PLAMIGA DOI RAQAMI BERILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMIGA QUYIDAGI YO'NALISHLAR BO'YICHA MAQOLALAR QABUL QILADI:

1. ANIQ FANLAR
2. TABIIY FANLAR
3. TEXNIKA FANLARI
4. PEDAGOGIKA FANLARI
5. IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLAR
6. TIBBIYOT FANLARI
7. IQTISOD FANLARI
8. QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

ESLATMA! KONFERENSIYA MATERIALLARI TO'PLAMIGA KIRITILGAN MAQOLALARDAGI RAQAMLAR, MA'LUMOTLAR HAQQONIYLIGIGA VA KELITIRILGAN IQTIBOSLAR TO'G'RILIGIGA MUALLIFLAR SHAXSAN JAVOBGARDIRLAR.

BOLALAR HUQUQLARI VA KAFOLATLARI DAVLATIMIZ HIMOYASIDA

Abduraimov Sherali

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
Qishloq xo'jaligi huquqi va agroturizm kafedrasi assistenti
e-mail:sheraliphd1987@gmail.com.

Arapov Mavlonbek

Qishloq xo'jaligi huquqi va agroturizm kafedrasi stajyor o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida bolalar huquq va erkinliklari va ularning kafolatlarining aks etganligi, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlarida qanday meyorlar orqali kafolatlanganligi, tamoyillar, huquqlar sanab o'tilgan, tahlil qilingan.

Kalit so'zlar. konstitutsiya, qonun, huquq, , qonunchilik, shartnoma, bola, yoshlar, erkinlik, davlat

Abstract. In this article, children's rights and freedoms and their guarantees are reflected in the legislation of the Republic of Uzbekistan, by what standards they are guaranteed in the Constitution and laws of the Republic of Uzbekistan, principles, rights are listed and analyzed.

Keywords. constitution, law, right, , legislation, contract, child, youth, freedom, state

Bola har doimo himoyaga muxtoj. Bolalar himoyasi eng avvalo inson himoyasining bir qismi hisoblanadi. Shu bois, davlatimiz mustaqillikka erishganidan so'ng, inson huquqlarni himoya qilishda eng avvalo bolalar huquqlarini ta'minlash, ularning himoya qilishdek muhim vazifa mavjud edi. Bu vazifa milliy qonunchiligimizda eng birinchi ado etilishi zarur bo'lgan masala sifatida qaraldi hamda alohida e'tiborga olindi. Bugungi kunda bolalar huquqlari ta'minlangan, kafolatlangan davlatlar qatoridamiz. Buning isboti sifatida dastlab, xalqaro hamjamiyat tomonidan qabul qilingan konvensiya – "Bola huquqlari to'g'risida konvensiya" ni birinchilardan bo'lib ratifikatsiya qilganimizni e'tirof etsak bo'ladi. Bolalarning huquq va erkinliklari davlatimiz qonunlari va hujjatlarida o'z aksini topgan. Davlatimiz bolalar huquq va erkinliklarini va ularning kafolatlarini ko'zlab ko'plab qonunlar ishlab chiqdi. Bu ishlarning hammasi bolalar o'z huquq va erkinliklarida kamol topishi va kelgusida yetuk inson bo'lishlari uchun amalga oshirilgan.

BMT ma'lumotlariga ko'ra O'zbekiston aholisining yosh tarkibi dunyo aholisi yosh tarkibiga taqqoslansa, bolalar salmog'ining ancha yuqoriligi kuzatiladi. "2022- yil 1- yanvar holatiga yurtimizda 0–14 yoshdagi jami bolalar soni 10 million 518 ming 483 nafarni tashkil etgan.[6.]" Shu

jihtadan olib qaralsa, O'zbekiston qarish shkalasi bo'yicha jahondagi aholisi „yosh“ davlatlar qatoriga kiradi.

Shu o'rinda “bola kim?” savoliga izoh berishimiz lozim. Bu masalaning huquqiy asoslari 2008 -yil 7-yanvarda qabul qilingan “Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida” qonunining 3-moddasida ifoda etilgan: “**bola (bolalar)** - o'n sakkiz yoshga to'lgunga (voyaga yetgunga) qadar bo'lgan shaxs (shaxslar)” [2.3-modda].

Shu o'rinda bola huquqlariga oid asosiy milliy qonunlarimiz eslatib o'tish joiz:

- -O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi.
- -Oila kodeksi
- -Fuqarolik kodeksi
- -O'zbekiston Respublikasining “Bola huquqlari kafolatlari to'g'risida” gi qonuni
- -O'zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida” gi qonuni va boshqa normative hujjatlar.

Ushbu sanb o'tilgan milliy qonunchiligimizda bola huquqlari oid qonuniy kafolatlarining quyidagi ko'rinishlari mavjud:

- -yashash huquqi;
- -individuallikka va uni saqlab qolishga bo'lgan huquqi;
- -erkinlik va shaxsiy daxlsizlik huquqi;
- -himoyaga bo'lgan huquqi;
- -oilaviy muhitga bo'lgan huquqi;
- -g'ayriqonuniy ko'chirilishdan himoyalanih huquqi;
- -o'z fikrini ifoda etish huquqi;
- -axborot olish huquqi;
- -fikrlash, so'z, vijdon va e'tiqod erkinligi huquqi;
- -xususiy mulkka bo'lgan huquqi;
- -turar joyga bo'lgan huquqi;
- -mehnat qilish huquqi;
- -dam olish va bo'sh vaqtga bo'lgan huquqi;
- -sog'lig'ini saqlash huquqi;
- - va boshqa huquqlar.

O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasining II-bo'limi “Inson va fuqaroning asosiy huquqlari, erkinliklari va burchlari” deb nomlanadi hamda VII, VIII, IX, X, XI boblari inson va fuqarolarning shaxsiy, siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va ekologik huquqlarini, burchlarini va ularning kafolatlarini o'z ichiga oladi. Albatta bola huquq va erkinliklari, uning burchlari va ularning kafolatlari yuqoridagi boblar tarkibiga kiradi.

Ma'limki, davlatning va jamiyatning ertangi taqdirini yosh avlod belgilaydi. aynan, o'sib kelayotgan yoshlar, bolalar tashkil etadi. Davlat farovonligi, uning

taraqqiyotining katta qismi yoshlarga bog'liq bo'ladi va shu davlat kelajagini qay tariqa qurish ham ularning qo'lida bo'ladi. Shuning uchun davlat va jamiyat yoshlarning kelajagi uchun g'amxo'rlik qiladi, himoya qiladi. Buning uchun avvalo ular o'z huquq va erkinliklarini hech qanday to'siqlarsiz amalga oshirishlari uchun barcha sharoitlarni yaratib beradi. Kelajakni ishonib topshirish uchun davlat va jamiyat yosh avlodni - o'sib kelayotgan bolalarni qadrlamog'i va ularni aqlli, sog'lom va yetuk farzand bo'lib kamol topishi va tarbiyalanishi uchun zarur bo'lgan sharoit va imkoniyatlarni yaratib berishi dardkor.

1989-yil 20-noyabr Bmt Bosh Assambleya Rezolyusiyasi asosida "Bola huquqlari to'g'risida"gi konvensiya qabul qilingan. Bizning davlatimiz esa 1992-yil 9-dekabrda ushbu konvensiyani ratifikatsiya qilishga erishgan ham muhim ahamiyatga ega. Bu esa bola huquq va erkinliklarini kafolatlash uchun tashlangan eng muhim birinchi qadamlardan biri edi. Keyinchalik esa davlatimiz tomonida 2008-yil 7-yanvarda "Bola huquqlari kafolatlari to'g'risida"gi qonun qabul qilingan. Unda bola huquqlarini himoya qilish va uning huquq va erkinliklarini kafolatlari bo'yicha davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari belgilab berilgan:

- bolaning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash;
- bolaning hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish;
- bolaning kamsitilishiga yo'l qo'ymaslik;
- bolaning sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish;
- bolalar huquqlari va imkoniyatlarining tengligini ta'minlash;
- bola huquqlari kafolatlarining huquqiy asoslarini takomillashtirish;
- bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya etilishini ta'minlash;
- bola huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash hamda himoya qilish bo'yicha davlat organlari va ularning mansabdor shaxslari faoliyatining ochiqligi hamda oshkoraligini ta'minlash;
- bolalarning jismoniy, intellektual, ma'naviy va axloqiy kamol topishiga ko'maklashish;
- bola huquqlarini himoya qilish sohasida faoliyatni amalga oshiruvchi kadrlar tayyorlash, ularning malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash;
- bolalarda vatanparvarlik, fuqarolik, bag'rikenglik va tinchliksevarlik tuyg'ularini tarbiyalash;
- bolani O'zbekiston xalqining tarixiy va milliy an'analari, ma'naviy qadriyatlari hamda jahon madaniyati yutuqlari bilan tanishtirish;
- bolaning shaxsini, uning ilmiy, texnikaviy va badiiy ijodkorligini rivojlantirish;
- bolalar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash;
- bolada huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish;

- bola huquqlarini ta'minlash maqsadida davlat organlari va nodavlat notijorat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlik qilish;
- bola huquqlarini himoya qilish sohasida faoliyatni amalga oshiruvchi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish;
- bolalarning ijtimoiy ko'nikmasiga, voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklarni kamaytirishga ko'maklashish. [2.4-modda]

Undan tashqari bola huquqlarini yanada keng doirada kafolatlash maqsadida qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 22-aprelda "Bola huquqlari kafolatlarini yanada kuchaytirishga oid qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida"gi 4296-son qarori qabul qilindi. Unga ko'ra O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Inson huquqlari bo'yicha vakili (Ombudsman) o'rinbosari - Bola huquqlari bo'yicha vakil lavozimi joriy etildi.

Biz keltirgan qonunlar, ustuvor vazifalar bolaning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilinishi kafolatlarini ta'minlab beradi.

Xulosa. Davlatimiz tomonidan bugungi kunda bolalar huquqlari va erkinliklari, ularning kafolatlari uchun qilingan ushbu norma va amalga oshirayotgan ishlar beqiyo. Barcha qonunlarimizning asosiy yo'nalishi inson huquq va erkinliklari uchun qaratilganligi esa juda quvonarli holatdir. Biz bolalar huquqlari va kafolatlari davlatimizning ishonchli himoyasida deb bimalol ayta olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

- 1.O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi.Rasmiy nashr. – Toshkent, "O'zbekiston", 2023 yil. -80 b.
- 2.O'zbekiston Respublikasining qonuni. Bola huquqlari kafolatlari to'g'risida. 2008 -yil 7-yanvar.
- 3."Harakatlar Strategiyasi 2017-2021" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4947-son Farmoni Lex.uz. 2017.
- 4."Yangi O'zbekiston strategiyasi 2022-2026" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmoni Lex.uz. 2022.
- 5.Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya, 1992-yil. 42-bet
- 6.<https://stat.uz/uz/>